

СИСТЕМА ЗАХОДІВ ФОРМУВАННЯ ЕРОЗІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ҐРУНТІВ

Ерозія ґрунтів – найбільш розповсюджений процес руйнування ґрунтового покриву, що включає винос, перенос і перевідкладення ґрунтової маси.

У залежності від головного фактора руйнування ерозію поділяють на *водну* і *вітрову* (дефляцію). До появи людини в древні геологічні періоди інтенсивність ерозійних процесів була низькою. Однак під їх впливом відбувалося нівелювання рельєфу, формування схилів і акумулятивних рівнин. Такого роду ерозію називають геологічною чи нормальною. Сучасну ерозію, пов'язану із землеробством, називають прискореною. Інтенсивність розмиву орних ґрунтів на два-три порядки вища, ніж цілинних в аналогічних геоморфологічних умовах.

Ерозія спостерігається в усіх частинах світу. Нею охоплено 70-80% площі сільськогосподарських угідь. Темпи ерозії при нераціональному природокористуванні особливо прискорені в гірських інтенсивно вологих, чи навпаки – аридних районах. У США за останні 150 років більше 100 млн. га ріллі і пасовищ зруйновані чи сильно ушкоджені ерозією, більше 300 млн. га порушені ерозією, 20 млн. га ріллі перетворені в бедленд, до 40 млн. га мають наполовину змитий гумусовий шар. У нашій країні 2/3 орних земель ерозійно небезпечні. Майже 186 млн. тон дрібнозему виноситься з поверхні орних земель внаслідок тільки водної ерозії. Важлива роль у підвищенні протиерозійної стійкості належить структуроутворенню. Поряд зі своєчасним обробітком, яка щадить ґрунт, посівами багаторічних трав, для оструктурування ґрунтів у останні роки стали застосовувати полімери-структуруювачі. Особливо ефективні вони на легких ґрунтах.

Оптимальні параметри властивостей ґрунтів можуть бути досягнуті при відновленні й розширеному відтворенні їхньої родючості за умов високої культури землеробства і спрямованого управління ґрунтовими режимами. Для збереження [фізичних властивостей ґрунтів](#) слід різко скоротити повторність обробітку, перейти на прогресивні форми обробітку і ефективні легкі [машини](#) і механізми.

Одним з основних параметрів, що визначають ерозійну стійкість ґрунтів, є грудочкуватість. Якщо частка їх перевищує 50-60%, то поверхня ґрунту вітростійка. У літньо-осінній період поверхня більшості ґрунтів вітростійка (грудочкуватість - 60-80%). У кінці зими і навесні під впливом погодних змін верхній шар ґрунту має грудочкуватість 30-40%. Ерозії зазнають ґрунти, виорані влітку чи восени плугами і не захищені рослинними рештками. Обробіток ґрунту та догляд за посівами повинні бути комплексними, виконуватись повним набором якісних навесних та причепних знарядь. Безплужний обробіток ґрунту є одним з елементів ефективного обробітку, що покликаний щадити ґрунт, дати можливість відтворюватись цінним властивостям землі.

Щоб захистити ґрунти від руйнування, необхідно правильно визначити склад оброблюваних культур, їхнє чергування й агротехнічні прийоми. При сівозмінах, що захищають ґрунт виключають просапні культури (тому що вони слабо захищають ґрунт від змиву, особливо навесні і на початку літа) і збільшують посіви багаторічних трав, проміжних підсівних культур, що добре захищають ґрунт від руйнування в ерозійно небезпечні періоди і служать одним із кращих способів окультурення еродованих ґрунтів.

Ефективно захищає ґрунт рослинність та її рештки. Захисні властивості сільськогосподарських культур залежать від способу їхнього вирощування, фаз розвитку та орієнтації стосовно напрямку стоку або ерозійно-небезпечних вітрів. Вони зумовлені щільністю надземного екрана (проективне покриття ґрунту), а також будовою кореневої системи, яка надає ґрунтовим агрегатами водотривкої структури.

Для боротьби з водною ерозією на схилах у гірських районах на височинах великого значення набуває [терасування](#). Сучасна техніка дає змогу використовувати для землеробства схили крутизною до 30 градусів. [Ліс](#) є найефективнішим засобом захисту ґрунту від ерозії. Ліс затримує дощову і снігову воду, перешкоджаючи тим самим утворенню поверхневого стоку. Велике значення мають лісосмуги, які захищають ґрунти від водної і вітрової ерозії. Найбільша роль таких лісосмуг в степових засушливих районах, які є дієвим засобом боротьби із засухою і [сухов'ями](#).

Важливим аспектом у даній проблемі є охорона земель від шкідливого впливу [промислових](#), [комунальних](#) та інших [відходів](#), викидів [стічних вод](#). Щороку сотні тисяч гектарів родючих земель відводяться під різні види житлового та промислового будівництва. Необхідні екстрені заходи по збереженню [ріллі](#). Потрібно законодавчо оголосити родючі землі недоторканими, найціннішим національним багатством країни, запорукою процвітання майбутніх поколінь наших людей.